

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

УДК 338.434

Клименко Максим Вікторович

PhD, старший викладач кафедри фінансів

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Klymenko Maksym

PhD in Economics, Senior Teacher of the Department of Finance

National University of Life and Environmental Science of Ukraine

ORCID: 0000-0001-6481-9945

Негода Юлія Володимирівна

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри фінансів

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Nehoda Yuliia

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Professor of the Department of Finance

National University of Life and Environmental Science of Ukraine

ORCID: 0000-0002-9714-5438

Долженко Інна Іванівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Dolzhenko Inna

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Finance Department

National University of Life and Environmental Science of Ukraine

ORCID: 0000-0002-3834-1789

Воляк Леся Романівна

кандидат економічних, доцент,

доцент кафедри статистики та економічного аналізу

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Voliak Lesia

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Statistics and Economic Analysis

National University of Life and Environmental Science of Ukraine

ORCID: 0000-0001-7792-8729

**ОЦІНКА РІВНЯ РОЗВИТКУ ТА ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС
THE LEVEL OF DEVELOPMENT AND SOURCES TO FINANCE
INNOVATION ACTIVITIES OF AGRARIAN ENTITIES IN UKRAINE
AND EU COUNTRIES**

Анотація. Вступ. Сучасний аграрний сектор України стикається з численними викликами, серед яких особливо важливим є забезпечення інноваційного розвитку. Інновації відіграють ключову роль у підвищенні продуктивності, конкурентоспроможності та стійкості аграрних суб'єктів господарювання, проте їх реалізація вимагає значних фінансових ресурсів. В умовах глобалізації та інтеграції в європейський економічний простір, Україні необхідно не лише модернізувати власну аграрну політику, а й адаптувати європейські практики в сфері фінансування інновацій.

У даній статті буде проведено комплексний аналіз рівня розвитку інноваційної діяльності аграрних підприємств в Україні та країнах Європейського Союзу. Особлива увага буде приділена вивченню джерел фінансування, які використовуються для підтримки інноваційних процесів

у аграрному секторі. Аналіз фінансових механізмів, що діють у даній площині, дозволить виявити як переваги, так і недоліки існуючих систем фінансування.

Крім того, дослідження також охоплює порівняння підходів до фінансування інновацій в Україні та країнах ЄС, що дасть змогу оцінити їхній вплив на ефективність впровадження нововведень. Результати цього дослідження сприятимуть формулюванню рекомендацій щодо вдосконалення системи фінансування інноваційної діяльності в аграрному секторі України. Це передбачає не лише запозичення позитивного досвіду європейських країн, але й адаптацію відповідних стратегій до специфіки українського контексту.

Мета. Метою дослідження є визначення ефективності існуючих фінансових механізмів, які підтримують інновації в аграрному секторі, а також виявлення основних джерел фінансування, що впливають на розвиток аграрних підприємств. Аналізуються різноманітні фінансові інструменти, включаючи державні програми, міжнародну допомогу та приватні інвестиції. Стаття також порівнює підходи до фінансування інновацій в Україні та країнах ЄС, виявляючи переваги і недоліки кожної системи.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення України та ЄС щодо фінансування інноваційної діяльності аграрних суб'єктів господарювання; 2) огляд законодавчих актів і державних програм підтримки аграрного сектору, зокрема тих, що сприяють фінансуванню інновацій; 3) наукові статті та звіти, що стосуються інноваційного розвитку аграрного сектору в Україні та країнах ЄС. Зокрема, роботи, які аналізують сучасний стан інноваційної діяльності, проблеми впровадження інновацій та їх фінансування. В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: SWOT-аналіз (для оцінки сильних і слабких сторін, можливостей і загроз у сфері

фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств); теоретичного узагальнення та групування (для характеристики джерел фінансування інноваційної діяльності); формалізації, аналізу та синтезу (для окреслення основних фінансових моделей забезпечення інноваційного розвитку підприємств аграрного сектора); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Результати. В даній роботі розкрито основні джерела фінансування інновацій із домінуванням власних коштів аграрних підприємств; напрямки інноваційної діяльності в Україні, зокрема, впровадження цифрових технологій, покращення агрономічних практик та розвиток сталого сільського господарства; проблеми, що стримують розвиток інноваційної діяльності через нестабільність політичної ситуації (повномасштабного вторгнення РФ), обмеженого доступу до зовнішніх фінансових ресурсів та недостатньої підтримки з боку держави.

Перспективи. Результати дослідження можуть слугувати основою для формулювання рекомендацій щодо покращення фінансування інноваційної діяльності в аграрному секторі України, зокрема шляхом впровадження європейських практик і стандартів.

Ключові слова: інноваційна діяльність, аграрні суб'єкти господарювання, фінансування, розвиток аграрного сектору, інвестиції, державна підтримка, стале сільське господарство.

Summary. *Introduction.* The modern agricultural sector in Ukraine faces numerous challenges, among which ensuring innovative development is particularly important. Innovations play a key role in enhancing productivity, competitiveness, and sustainability of agricultural entities; however, their implementation requires significant financial resources. In the context of globalization and integration into the European economic space, Ukraine needs

not only to modernize its agricultural policy but also to adapt European practices in the field of innovation financing.

This article will conduct a comprehensive analysis of the level of innovative activity development among agricultural enterprises in Ukraine and the European Union countries. Special attention will be paid to examining the sources of financing used to support innovative processes in the agricultural sector. An analysis of the financial mechanisms operating in these regions will reveal both the advantages and disadvantages of existing financing systems.

Furthermore, the study will also encompass a comparison of approaches to innovation financing in Ukraine and EU countries, which will allow for an assessment of their impact on the effectiveness of innovation implementation. The results of this research will contribute to formulating recommendations for improving the financing system for innovative activities in Ukraine's agricultural sector. This includes not only borrowing positive experiences from European countries but also adapting relevant strategies to the specifics of the Ukrainian context.

Purpose. The purpose of the study is to determine the effectiveness of existing financial mechanisms that support innovation in the agricultural sector, as well as to identify the main sources of financing that affect the development of agricultural enterprises. Various financial instruments are analysed, including government programmes, international assistance and private investment. The paper also compares approaches to financing innovation in Ukraine and the EU, identifying the advantages and disadvantages of each system.

Materials and methods. The materials of the study are 1) the regulatory and legal framework of Ukraine and the EU on financing innovation activities of agricultural entities; 2) a review of legislative acts and state support programmes for the agricultural sector, in particular, those that facilitate financing of innovations; 3) scientific articles and reports on innovative development of the

agricultural sector in Ukraine and the EU. In particular, papers analysing the current state of innovation, problems of innovation implementation and financing.

The following research methods were used in the course of the study: SWOT analysis (to assess the strengths, weaknesses, opportunities and threats in the field of financing innovation activities of agricultural enterprises); theoretical generalization and grouping (to characterize the sources of financing innovation activities); formalisation, analysis and synthesis (to outline the main financial models for ensuring the innovative development of agricultural enterprises); logical generalisation of the results (formulation of conclusions).

Results. This paper reveals the main sources of financing innovations with the dominance of agricultural enterprises' own funds; directions of innovation activity in Ukraine, in particular, the introduction of digital technologies, improvement of agronomic practices and development of sustainable agriculture; problems that hinder the development of innovation activity due to the unstable political situation (full-scale invasion of the Russian Federation), limited access to external financial resources and insufficient support from the state.

Discussion. The results of the study can serve as a basis for formulating recommendations for improving the financing of innovation in the agricultural sector of Ukraine, in particular through the introduction of European practices and standards.

Key words: *innovation, agricultural businesses, financing, agricultural sector development, investment, state support, sustainable agriculture.*

Постановка проблеми. Аграрний сектор України, як ключовий елемент національної економіки, виконує важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки, зайнятості населення та формуванні експортного потенціалу. Незважаючи на значні природні ресурси та агрономічний потенціал, інноваційна діяльність аграрних суб'єктів господарювання в Україні стикається з численними викликами, які стримують їх розвиток. В

умовах глобалізації та інтеграційних процесів в європейський економічний простір, впровадження нових технологій та інновацій стає критично важливим для підвищення конкурентоспроможності українських аграріїв.

Аналіз поточного стану інноваційної діяльності в аграрному секторі України вказує на суттєві диспропорції між обсягами власних фінансових ресурсів підприємств і державним фінансуванням. За останні роки спостерігається уповільнення темпів інноваційного розвитку, що зумовлено обмеженістю фінансових ресурсів, високими витратами на кредитування та недостатньою підтримкою з боку держави. Це призводить до того, що аграрні підприємства не можуть ефективно впроваджувати новітні технології, що негативно впливає на їх продуктивність і загальну конкурентоспроможність.

У порівнянні з країнами Європейського Союзу, де панують більш розвинуті механізми фінансування інноваційної діяльності, українські аграрії стикаються з серйозними труднощами. Структура джерел фінансування в Україні демонструє значну залежність від власних коштів підприємств, тоді як у країнах ЄС державне фінансування та іноземні інвестиції займають вагомі позиції в системі підтримки інновацій. Це підкреслює необхідність детального аналізу існуючих джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні та розробки рекомендацій щодо їх оптимізації.

Важливим завданням є оцінка існуючих джерел фінансування та визначення шляхів їх покращення для забезпечення сталого розвитку аграрного сектору України в контексті європейської інтеграції. Це дослідження має на меті не лише ідентифікацію основних бар'єрів на шляху до інноваційного розвитку, але й формулювання стратегій для їх подолання з метою підвищення конкурентоспроможності українських аграрних підприємств на міжнародній арені.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для цього дослідження використано ряд джерел, що висвітлюють теоретичні та практичні аспекти інноваційного розвитку в контексті світових тенденцій і національних особливостей. Актуальність теми зумовлена сучасними проблемами інноваційного розвитку аграрного сектора, пошуком фінансування в умовах війни та післявоєнної відбудови. Теоретичні основи інноваційного розвитку представлені в працях Й. Шумпетера [1] та П. Друкера [2]. Важливими джерелами є дослідження Д. Хагена [3] та Ю. Н. Харарі [4], які аналізують формування сучасної інноваційної економіки та вплив глобалізації. Неокласичний підхід у теорії інновацій розглядається в працях М. Менша і Б. Санто [5; 6], а концептуальні основи національних інноваційних систем закладені К. Фріменом і Б. А. Лундвалем [7; 8].

Скрипник В. В. розглядаються основні проблеми, які стримують впровадження інновацій у агропромислову сферу [9].

Питання інноваційного розвитку аграрних підприємств висвітлюється в дослідженні Роєвої О., Онешко С., Суліми Н., Саєнка В., Макуріна А. [10]. О. Шубравська присвятила свою роботу концептуальним засадам національної агроінноваційної системи України [11].

Радько В., Маршалок М., Теплюк М., Петренко О., Шарко І., Сітковська А. аналізують управлінські аспекти агрокомпаній в контексті інноваційного розвитку [12], тоді як Щуревиц Л. розглядає перспективи аграрного сектора в умовах глобалізаційних викликів і зміни клімату [13]. Робота Кучера Л. фокусується на аспектах реалізації інвестиційно-інноваційних проєктів у сільському господарстві України [14].

Аналіз публікацій свідчить про те, що питання інноваційної діяльності в аграрному секторі України є актуальним і потребує подальшого дослідження. Основними проблемами залишаються недостатнє фінансування, брак кваліфікованих кадрів і необхідність удосконалення нормативно-правової бази. Перспективи розвитку полягають у інтеграції

міжнародного досвіду та адаптації його до українських умов, що може сприяти підвищенню ефективності аграрних підприємств у контексті глобальних викликів.

Метою статті є визначення ефективності існуючих фінансових механізмів, які підтримують інновації в аграрному секторі, а також виявлення основних джерел фінансування, що впливають на розвиток аграрних підприємств. Аналізуються різноманітні фінансові інструменти, включаючи державні програми, міжнародну допомогу та приватні інвестиції. Стаття також порівнює підходи до фінансування інновацій в Україні та країнах ЄС, виявляючи переваги і недоліки кожної системи.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення України та ЄС щодо фінансування інноваційної діяльності аграрних суб'єктів господарювання; 2) огляд законодавчих актів і державних програм підтримки аграрного сектору, зокрема тих, що сприяють фінансуванню інновацій; 3) наукові статті та звіти, що стосуються інноваційного розвитку аграрного сектору в Україні та країнах ЄС. Зокрема, роботи, які аналізують сучасний стан інноваційної діяльності, проблеми впровадження інновацій та їх фінансування. В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: SWOT-аналіз (для оцінки сильних і слабких сторін, можливостей і загроз у сфері фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств); теоретичного узагальнення та групування (для характеристики джерел фінансування інноваційної діяльності); формалізації, аналізу та синтезу (для окреслення основних фінансових моделей забезпечення інноваційного розвитку підприємств аграрного сектора); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. Аграрний сектор України займає важливе місце в національній економіці, оскільки він не лише забезпечує продовольчу безпеку, але й сприяє зайнятості населення та формує

експортний потенціал країни. Зміна клімату, зростаючі вимоги споживачів та інтеграційні процеси в ЄС змушують аграрні підприємства адаптуватися до нових умов і впроваджувати інновації для підвищення своєї конкурентоспроможності. Інноваційна діяльність стає ключовим чинником для забезпечення сталого розвитку агросектору, оскільки вона дозволяє підприємствам ефективно реагувати на зміни ринкового середовища.

Незважаючи на значний потенціал аграрного сектору, українські аграрні підприємства стикаються з численними перешкодами, які стримують їх інноваційний розвиток: 1) Низький рівень венчурного фінансування. Ускладнює доступ до капіталу для стартапів і малих підприємств в аграрному секторі. Брак венчурних фондів та інвестиційних платформ обмежує можливості для реалізації інноваційних ідей. 2) Недостатня державна підтримка. Політика держави щодо стимулювання інновацій в аграрному секторі є недостатньо розвиненою. Відсутність чітких стратегій, програм фінансування та недостатнє використання міжнародних грантів обмежують можливості аграріїв у впровадженні нововведень. 3) Непривабливість для інвесторів. Високий рівень ризику, а також тривалі терміни окупності інвестицій роблять українські аграрні підприємства менш привабливими для потенційних інвесторів. 4) Недостатнє фінансування. Це стосується як державного, так і приватного сектору, оскільки багато аграрних підприємств не можуть забезпечити необхідні інвестиції для впровадження нових технологій і методів виробництва [15-17].

Зважаючи на вищевикладене було здійснено SWOT-аналіз для систематизації інформації про внутрішні ресурси та зовнішнє середовище України в контексті аграрного сектору та інноваційної діяльності суб'єктів господарювання (Рис. 1-2).

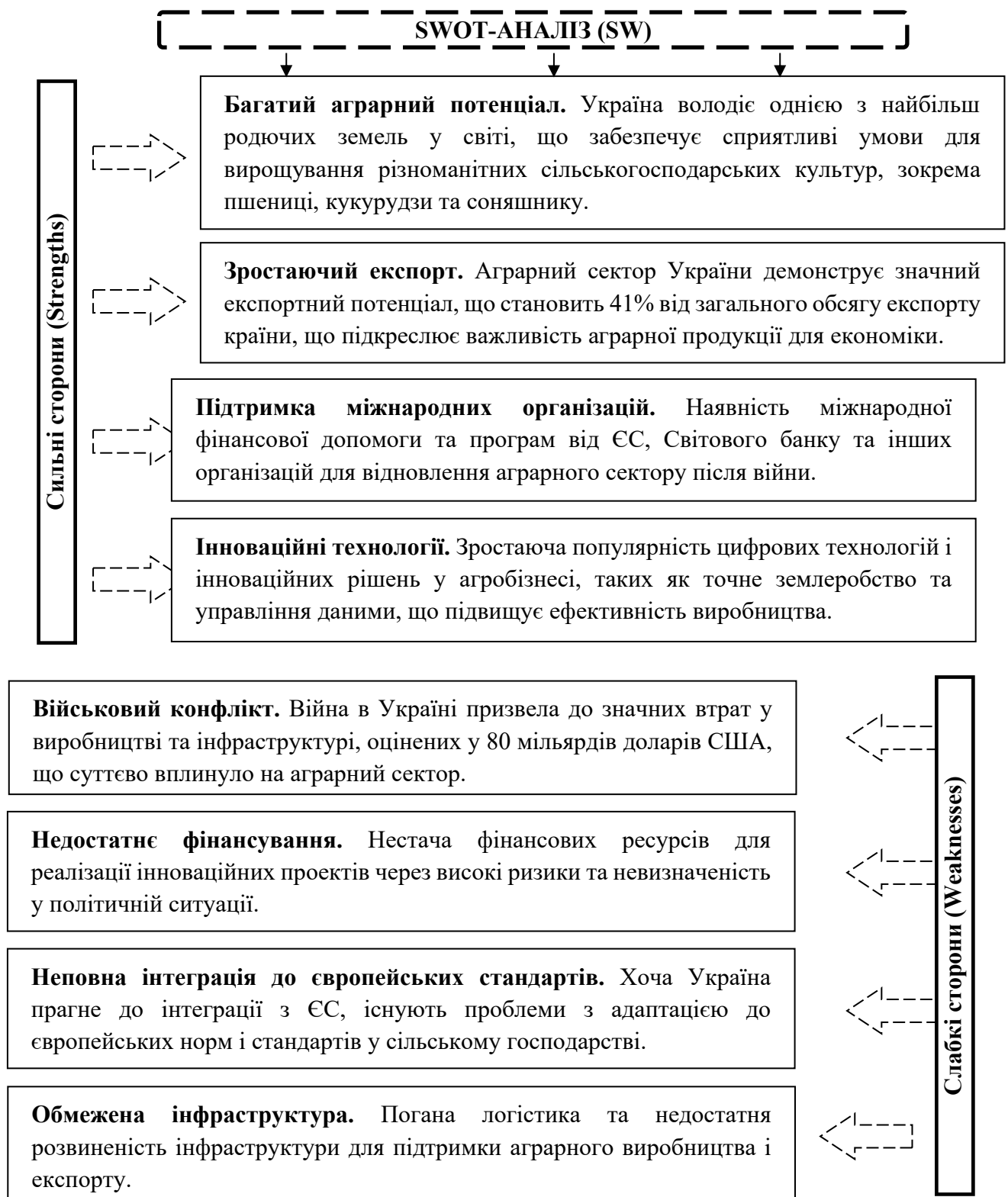

Рис. 1. SWOT-аналіз (SW) України в контексті аграрного сектору та інноваційної діяльності суб'єктів господарювання (2023-2024)

Джерело: складено авторами на основі [15-18]

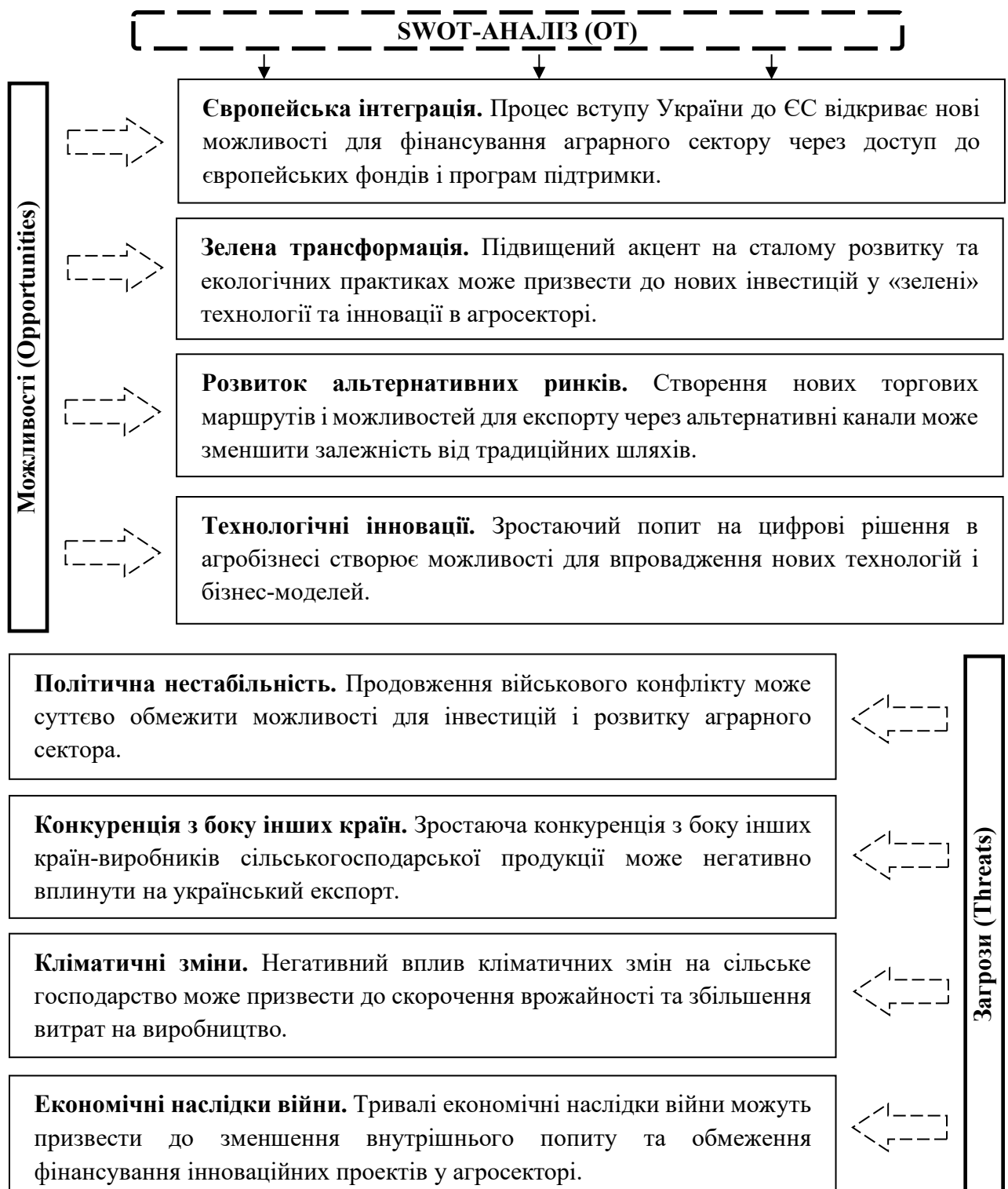

Рис. 2. SWOT-аналіз (OT) України в контексті аграрного сектору та інноваційної діяльності суб'єктів господарювання (2023-2024)

Джерело: складено авторами на основі [15-18]

SWOT-аналіз вказує на те, що для успішного розвитку інноваційної діяльності аграрних підприємств в Україні необхідно зосередитися на оптимізації фінансування, підвищенні рівня державної підтримки та розширенні доступу до нових технологій. Важливо також враховувати зовнішні загрози і шукати можливості для інтеграції в міжнародні ринки. Це дозволить не лише підвищити ефективність аграрного сектору, але й забезпечити продовольчу безпеку країни в умовах сучасних викликів.

Для оцінки рівня державної підтримки фінансування інноваційної діяльності агропромислового комплексу поглянемо на Аналітичну довідку Українського інституту науково-технічної експертизи та інформації стосовно реалізації середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня (Таблиця 1).

Таблиця 1

Бюджетне фінансування інноваційної діяльності та трансферу технологій за стратегічними пріоритетними напрямами (2021-2023),

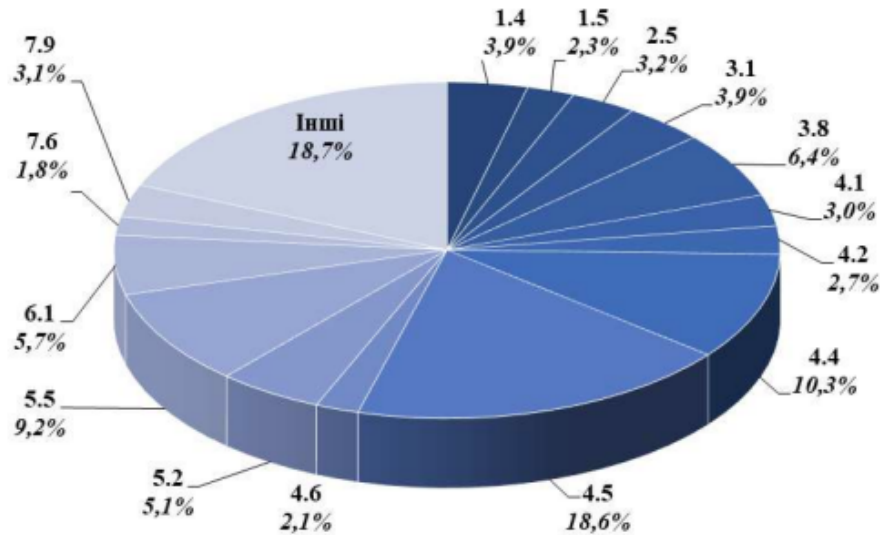
тис. грн

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності	Усього, тис. грн		
	2021	2022	2023
1. Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії	54520,90 (15,2%)	33649,27 (12,6%)	34266,26 (7,4%)
2. Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки	19161,20 (5,4%)	13298,43 (5%)	24947,07 (5,4%)
3. Освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій	32667,03 (9,1%)	11809,52 (4,4%)	67852,58 (14,6%)
4. Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу	209802,97 (58,6%)	150406,29 (56,3%)	183550,72 (39,5%)
5. Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики	2783,60 (0,8%)	4036,27 (1,5%)	69682,21 (15%)
6. Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища	19182,86 (5,4%)	14357,02 (5,4%)	42242,58 (9,1%)

7. Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки	19623,31 (5,5%)	39538,75 (14,8%)	42184,90 (9,1%)
Усього за пріоритетами	357741,87 (100%)	267095,55 (100%)	464726,32 (100%)

Джерело: складено авторами на основі [19]

З наведених вище даних можемо прослідкувати переорієнтацію державної підтримки у 2023 році порівняно з 2022 роком у бік збільшення фінансування (у % співвідношенні до сукупних витрат) освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій; впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики з одночасним зменшенням обсягів видатків на освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії; технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу, що може бути спричинено повномасштабним вторгненням РФ. Однак, серед 15 середньострокових пріоритетів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня за обсягами фінансування у 2023 році в лідерах технології вирощування сільськогосподарських рослин та виведення їх нових сортів і гібридів (близько 18,6%, Рис. 3).

- 1.4. Енергоефективність і енергозбереження, ринки енергоресурсів
- 1.5. Екологічно збалансована енергетична безпека
- 2.5. Технології в авіаційній та ракетно-космічній галузі
- 3.1. Нові матеріали та речовини спеціального призначення з унікальними властивостями і функціональними характеристиками та технології їх виготовлення
- 3.8. Нові ресурсозберігаючі, енергоощадні та екологічно безпечні процеси одержання конкурентоспроможних речовин і матеріалів та виробів із них
- 4.1. Біотехнологічні та генетичні методи і технології селекції, розведення, вирощування та промислової переробки тварин і птиці для отримання високоякісної та безпечної продукції
- 4.2. Методи і технології діагностики, лікування та профілактики захворювань тварин і птиці, розробка ветеринарних лікарських засобів
- 4.4. Екологічно збалансоване та ефективне землекористування
- 4.5. Технології вирощування сільськогосподарських рослин та виведення їх нових сортів і гібридів
- 4.6. Технології виробництва харчових продуктів для функціонування стійкої та ефективної продовольчої системи
- 5.2. Етіологія, патогенез, лікування, профілактика неінфекційних хвороб
- 5.5. Нові методи та технології діагностики
- 6.1. Моделювання та прогнозування стану навколишнього природного середовища, технології подолання негативних впливів на нього
- 7.6. Інформаційно-комунікаційні системи та мережі
- 7.9. Цифровізація соціально-гуманітарних процесів та освіта в цифрову епоху

Рис. 3. Топ-15 середньострокових пріоритетів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня, за обсягами фінансування у 2023 р., %

Джерело: складено авторами на основі [19]

Інноваційний розвиток аграрних підприємств в Україні є важливим фактором, що сприяє підвищенню їхньої конкурентоспроможності та ефективності. Основними складовими даного процесу є: 1) Державна підтримка (фінансування, дотації та програми, які стимулюють впровадження нових технологій у сільському господарстві). 2) Науково-

дослідна діяльність (розвиток аграрної науки та впровадження нових технологій, що підвищують продуктивність і якість продукції). 3) Фінансування інновацій (різноманітні джерела фінансування, такі як гранти, венчурний капітал та міжнародні фонди). 4) Освіта та підвищення кваліфікації (підготовка кадрів з новітніми знаннями для успішного впровадження інновацій). 5) Інфраструктура для інновацій (створення наукових парків і технопарків для підтримки стартапів у агросекторі). 6) Міжнародна співпраця (співпраця з міжнародними організаціями для доступу до нових технологій і фінансування). 7) Екологічні аспекти (впровадження екологічно чистих технологій відповідно до вимог сталого розвитку). 8) Моніторинг і оцінка ефективності (оцінка результатів впровадження інновацій для коригування стратегій розвитку). Всі вони є взаємопов'язаними і вимагають координації між державою, наукою, бізнесом і суспільством для успішної модернізації сільського господарства.

Водночас, варто наголосити на важливості вибору оптимальної моделі фінансування інноваційного розвитку аграрного сектора для визначення пріоритетних видів діяльності з високою віддачею та підтримки вітчизняної науки, інноваційних компаній і стартапів (Таблиця 2).

Таблиця 2

**Характеристика основних фінансових моделей забезпечення
інноваційного розвитку підприємств аграрного сектора**

Модель	Характеристика	Мета
Самофінансування	<i>Рефінансування прибутку в інноваційний розвиток</i>	<i>Підвищення конкурентоспроможності та прибутковості підприємства</i>
Кластерна модель	<i>Поєднання фінансування галузевої науки, досліджень, розробок і виробництва на основі диверсифікації залучення фінансових ресурсів та державної підтримки, зарубіжних інвестицій для створення фонду реалізації інвестиційно-інноваційного проєкту</i>	<i>Концентрація матеріально-технічних, інтелектуальних і фінансових ресурсів усіма учасниками кластера для реалізації інвестиційно-інноваційного проєкту</i>
Кооперативна модель	<i>Залучення в процес інноватизації фінансових ресурсів кооперативних спілок, коштів дрібних господарств, селян-одноосібників на засадах взаємодопомоги</i>	<i>Упровадження та дифузія інновацій серед дрібних фермерів та селян-одноосібників</i>
Венчурне фінансування	<i>Інвестування в компанії, які мають суттєвий потенціал зростання завдяки наявності інноваційного продукту на ранніх стадіях життєвого циклу</i>	<i>Створення проривних технологій та продукції з високим потенціалом прибутковості, можливості реалізації наукоємної продукції, зокрема патентів і ноу-хау</i>
Бюджетне фінансування	<i>Системне фінансування створення та впровадження інновацій із державного та місцевого бюджетів</i>	<i>Забезпечення конкурентоспроможності сільгоспвиробників на внутрішньому та зовнішньому ринках, реалізація принципів сталості й відновлюваності екосистеми, ресурсозбереження</i>
Залучення грантових коштів, краудфандинг	<i>Залучення коштів вітчизняних та іноземних донорів, участь у програмах міжнародного й</i>	<i>Інновації в царині ресурсозбереження, відновної енергетики, боротьба зі змінами клімату</i>

	<i>транскордонного співробітництва</i>	
Модель зовнішніх запозичень	<i>Кредити комерційних банків, облігаційні позики, лізинг, факторинг</i>	<i>Реалізація інноваційного розвитку сільгосп підприємств, упровадження сучасних енергозберігаючих технологій</i>
Фінансування в рамках державно-приватного партнерства	<i>Мобілізація коштів державного та місцевого бюджетів і приватних інвесторів</i>	<i>Реалізація важливих для держави та регіону інноваційних проєктів у царині зрошення, сільськогосподарського машинобудування, цифрових технологій та блокчейну</i>
Модель інноваційних фінансових інструментів	<i>Аграрні розписки, ф'ючерси, інноваційні ваучери, котирування акцій на міжнародних фондових біржах</i>	<i>Диверсифікація фінансового забезпечення інноваційного розвитку</i>
Комбінована модель	<i>Фінансове забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора шляхом використання комбінації моделей та джерел фінансування</i>	<i>Оптимізація вартості та джерел фінансових ресурсів для реалізації інноваційних процесів в аграрному секторі</i>

Джерело: складено авторами за матеріалами [20]

На основі аналізу даних, структура джерел фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств в Україні та країнах Європейського Союзу може бути описана наступним чином (Рис. 4).

Отже, структура джерел фінансування в Україні значно відрізняється від аналогічної в країнах ЄС. В Україні переважає фінансування з власних коштів підприємств і державне фінансування, тоді як у ЄС спостерігається більш активне залучення приватних інвестицій і європейських фондів. Це свідчить про необхідність реформування системи фінансування в Україні для підвищення ефективності впровадження інновацій у аграрному секторі.

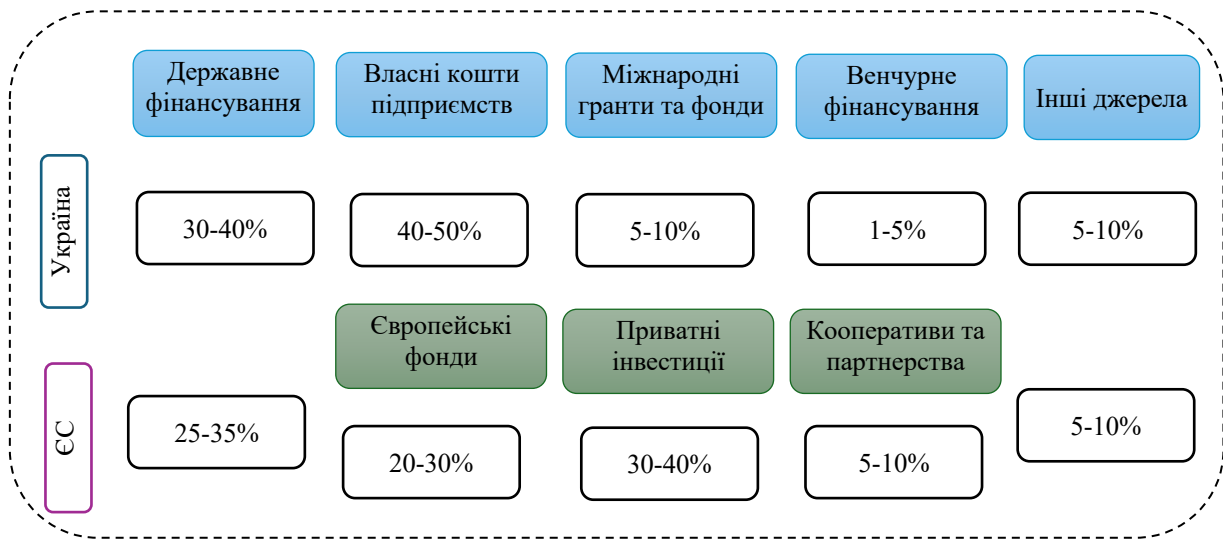

Рис. 4. Структура джерел фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств України та країн ЄС

Джерело: складено авторами за матеріалами [15; 21-23]

Висновки і перспективи подальших досліджень. Для оптимізації фінансування інновацій необхідно встановити партнерські відносини з науковими установами, університетами та приватними компаніями для спільного фінансування інноваційних проєктів. Це може включати участь у міжнародних програмах та проєктах.

Крім того, важливо підвищити фінансову грамотність шляхом організації навчальних програм для менеджерів аграрних підприємств, які стосуються ефективного управління фінансами та залучення інвестицій. Це сприятиме підвищенню обізнаності про доступні фінансові ресурси та можливості їх використання. Впровадження нових технологій управління також є ключовим аспектом. Використання сучасних інформаційних технологій для моніторингу фінансових потоків і оцінки ефективності використання ресурсів дозволить оперативно реагувати на зміни в ринку та адаптувати стратегії фінансування. Водночас важливо формувати довгострокові стратегії розвитку. Створення стратегічного плану, що враховує не лише короткострокові цілі, але й довгострокове бачення

інноваційного розвитку аграрного сектору, включаючи оцінку економічних, екологічних і соціальних аспектів, є необхідним для забезпечення сталого прогресу. Подальші дослідження повинні зосередитися на оцінці ефективності різних моделей фінансування в аграрному секторі, включаючи їх вплив на продуктивність і прибутковість підприємств. Необхідно вивчити можливості для вдосконалення інституційних механізмів підтримки інновацій, зокрема через державні програми та міжнародну співпрацю та розробити системи моніторингу та оцінки результатів впровадження інновацій.

Література

1. Шумпетер, Й. (2011). Теорія економічного розвитку. Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія»
2. Друкер, П. (1994). Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво.
3. Хаген, Д. (2021) Управління сталими подіями: нові перспективи для індустрії зустрічей через інновації та цифровізацію?
4. Харарі, Ю. Н. (2019). 21 урок для XXI століття.
5. Менш, Г., Контінью, К., і Каш, К. (1981). "Зміна капітальних цінностей і готовність до інновацій"
6. Санто, Б. (1990). Інновації як засіб економічного розвитку.
7. Фріман, Ч. (1995). Національна система інновацій.
8. Лундвалл, Б.А. (1985). Продуктова інновація та взаємодія між користувачами і виробниками.
9. Скрипник, В. В. (2021). Інноваційний розвиток аграрних підприємств України: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*, 10, 98-105. <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/252585> (дата звернення: 20.10.2024).

10. Роєва, О., Онешко, С., Суліма, Н., Саєнко, В., і Макурін, А. (2023). Ідентифікація цифровізації як напрямку інноваційного розвитку сучасного підприємства.
11. Шубравська, О. (2012). Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки України: теоретико-методологічний аспект. *Економіка України*, 1.
12. Чиков, І., Радько, В., Маршалок, М., Теплюк, М., Петренко, О., Шарко, І., Сітковська, А. (2022). Economic Development of Agricultural Food Enterprises on an Innovative Basis. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(42), 98-106.
13. Щуревич, Л. М. (2018). Інноваційні перспективи в розвитку аграрного сектору в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*, 10, 101-105.
14. Кучер, Л. (2017). Implementation of investment-innovation projects in agribusiness. *Agricultural and Resource Economics*, 3(2), 88-108.
15. European Parliament. (2024). The Role of Innovation in the Agricultural Sector: Challenges and Opportunities. EPRS Briefing. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI\(2024\)760432_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI(2024)760432_EN.pdf) (дата звернення: 20.10.2024).
16. Ecoaction. Agricultural Priorities for a Sustainable Ukraine. URL: <https://en.ecoaction.org.ua/agri-priorities-sustainable-ukraine.html> (дата звернення: 20.10.2024).
17. Zhevatchenko, V. S. (2023). Перспективи розвитку інноваційного потенціалу аграрних підприємств. URL: https://re.gov.ua/re202301/re202301_119_ZhevatchenkoVS.pdf (дата звернення: 20.10.2024).
18. Coface. (2024). Country Risk Files: Ukraine. URL: <https://www.coface.com/news-economy-and-insights/business-risk-dashboard/country-risk-files/ukraine10> (дата звернення: 20.10.2024).

19. Український інститут науково-технічної експертизи та інформації. Реалізація середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня та отримані результати у 2023 році.

20. Сус, Т., Судук, Н., Ємець, О., Мовчун, С., Цюпа, О. (2023). Інноваційний розвиток аграрного сектора: моделі фінансування та оцінка впливу фінансування на регіональному рівні. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 2(49), 181-183.

21. Європейська комісія. Спільна аграрна політика. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy_en (дата звернення: 20.10.2024).

22. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/> (дата звернення: 20.10.2024).

23. Старікова, Л. (2022). Спільна аграрна політика ЄС і завдання України в контексті євроінтеграції. *Аналітичний центр Аграрного союзу України*. Київ.

References

1. Shumpeter, Y. (2011). *Teoriia ekonomichnoho rozvytku. Doslidzhenniaprybutkiv, kapitalu, kredytu, vidsotka ta ekonomichnohotsykladu*. Kyiv: Vydavnychydim «Kyievo-Mohylianska akademiia».

2. Druker, P. (1994). *Yak zabezpechyty uspih u biznesi: novatorstvo i pidpriemnytstvo*. Kyiv: Ukraine.

3. Hagen, D. (2021). Sustainable Event Management: New Perspectives for the Meeting Industry Through Innovation and Digitalisation? In: Leal Filho, W., Krasnov, E.V., Gaeva, D.V. (eds) *Innovations and Traditions for Sustainable Development*. World Sustainability Series. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-78825-4_16

4. Harari, U. N. (2019). 21 Lessons for the 21st Century. Vintage Books. Retrieved from <https://www.amazon.com/Lessons21st-Century-Yuval-Harari/dp/0525512179>.
5. Mensch, G., Continho, C., & Kaasch, K. (1981). Changing Capital Values and the Prosperity to Innovate. *Futures*, 4, 28.
6. Santo, B. (1990). Innovacii kak sredstvo ekonomicheskogo razvitiya. M. Progress.
7. Freeman, C. (1995). The "National System of Innovation" in historical perspective. *Cambridge Journal of Economics*, 19(1), 5–24. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/23599563>.
8. Lundvall, B.-Å. (1985). Product Innovation and User-Producer Interaction. Research Series 31. Aalborg: Aalborg University Press.
9. Skrypnyk, V. V. (2021). Innovative Development of Agricultural Enterprises in Ukraine: Current State, Problems, and Development Prospects. *Investments: Practice and Experience*, 10, 98-105. Retrieved from <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/252585>.
10. Roieva, O., Oneshko, S., Sulima, N., Saienko, V., & Makurin, A. (2023). Identification of digitalization as a direction of innovative development of modern enterprise. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(48), 312–325. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3968>.
11. Shubravskaya, O. (2012). Innovatsiyni rozvytok aharnoho sektora ekonomiky Ukrainy: teoretykometodolohichniy aspekt. *Ekonomika Ukrainy*, 1, 27-35. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2012_14.
12. Chikov, I., Radko, V., Marshalok, M., Tepliy, M., Petrenko, O., Sharko, I., & Sitkovska, A. (2022). Economic development of agricultural food enterprises on an innovative basis. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(42), 98-106. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.42.2022.3672>.

13. Shchurevych, L. M. (2018). Innovatsiini perspektyvy v rozvyku ahrarnoho sektoru v Ukraini. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 10, 101-105. Retrieved from http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2018/22.pdf.
14. Kucher, L. (2017). Implementation of investmentinnovation projects in agribusiness. *Agricultural and Resource Economics*, 3(2), 88-108. <https://doi.org/10.51599/are.2017.03.02.08>.
15. European Parliament. (2024). The Role of Innovation in the Agricultural Sector: Challenges and Opportunities. EPRS Briefing. Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI\(2024\)760432_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI(2024)760432_EN.pdf).
16. Ecoaction. Agricultural Priorities for a Sustainable Ukraine. URL: <https://en.ecoaction.org.ua/agri-priorities-sustainable-ukraine.html>.
17. Zhevatchenko, V. S. (2023). Prospects for the Development of the Innovative Potential of Agricultural Enterprises. Retrieved from https://re.gov.ua/re202301/re202301_119_ZhevatchenkoVS.pdf.
18. Coface. (2024). Country Risk Files: Ukraine. Retrieved from <https://www.coface.com/news-economy-and-insights/business-risk-dashboard/country-risk-files/ukraine>.
19. Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information. Implementation of Medium-Term Priority Areas for Innovation Activities at the National Level and Results Achieved in 2023.
20. Sus, T., Suduk, N., Yemets, O., Movchun, S., Tsyupa, O. (2023). Innovative Development of the Agricultural Sector: Financing Models and Assessment of Financing Impact at the Regional Level. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 2(49), 181-183.
21. European Commission. Common Agricultural Policy. Retrieved from https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy_en.
22. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. Retrieved from <https://minagro.gov.ua/>.

23. Sarykova, L. (2022). The Common Agricultural Policy of the EU and Ukraine's Tasks in the Context of Eurointegration. *Analytical Center of the Agrarian Union of Ukraine*. Kyiv.